

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ
ВАЗИРЛИГИ**

**А.АВЛОНИЙ НОМИДАГИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ХОДИМЛАРНИ
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МАРКАЗИЙ
ИНСТИТУТИ**

“Тасдиқлайман”

**А.Авлоний номидаги ХТХҚТМОМИ
ректори _____ М.Алиев**

**«ИЛГОР ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАР ВА
УЛАРНИ АМАЛДА ҚЎЛЛАШ»**

ФАНИДАН МАЪРУЗА МАТНЛАРИ

Маърузачи: п.ф.н. М.Т. Жуманиёзова

Келишилган:

Ўқув-услубий ишлар бўйича проректор
_____ М.Х.Умаров

«Умумтаълим фанлари ва педагогик
технологиялар» кафедраси мудири
_____ Т. Қодиров

Тошкент 2010

КИРИШ

«Илғор педагогик технологиялар ва уларни амалда қўллаш» фани бўйича давлат талаблари

(Халқ таълими бошқарув органлари раҳбарлари, мутахассислари ва методистлари, ПКҚТМОИ ректор, проректорлари ва профессор-ўқитувчилари ҳамда таълим муассасалари раҳбарлари ва ўринбосарлари малакасини ошириш курслари учун)

Курс тингловчиси:

- педагогик технология тушунчаси, унинг таърифлари, шарҳлари, мазмун ва моҳиятини билиши;
- педагогик технология билан методика орасидаги фарқларни билиши;
- педагогик технологиянинг турлари, асосий йўналишлари ва таснифини билиши;
- дарс модуллари, педагогик технологиядаги модул ва алгоритм тушунчаларини билиши, улардан амалда фойдалана олиши;
- интерфаол таълим, унинг шакллари, асосий мезонларини билиши ва амалда қўллай олиши;
- интерфаол таълим ва тарбия жараёни иштирокчилари, уларнинг вазифаларини билиши ва баҳолай олиши;
- интерфаол машғулот самарадорлигининг педагогик-психологик асослари ва мониторингини олиб бориш йўлларини билиши ва амалда қўллай олиши;
- интерфаол дарс модулларини тузиш ва амалда қўллашни билиши;
- муаммоли таълимнинг назарий асосларини билиши;
- дарс жараёнида муаммоли вазиятлар ҳосил қилишни ва уларни ечиш усулларини билиши ва қўллай олиши;
- интерфаол ўқитиш муҳитида ўқувчилар билимини баҳолаш йўлларини билиши;
- педагогик жараёнда дўстона муҳит яратиш омилларини билиши;
- илғор педагогик технологияларни амалиётда қўллаб, имитацион ўқув машғулотларини ташкил эта олиши;
- педагогик технологияларни қўллаш жараёнида ишлатиладиган кўргазмали ва тарқатма материалларни тайёрлашга қўйиладиган талабларни билиши;
- таълим жараёнини лойиҳалаш, лойиҳа асосида ишлаш методикасини билиши керак.

**«Илғор педагогик технологиялар ва уларни амалда қўллаш» фани
бўйича ўқув-мавзу режа**

(Халқ таълими бошқарув органлари раҳбарлари, мутахассислари ва методистлари,
ПКҚТМОИ ректор, проректорлари ва профессор-ўқитувчилари ҳамда таълим
муассасалари раҳбарлари ва ўринбосарлари малакасини ошириш курслари учун)

№	Мавзулар	Маъруза	Амалиёт	Жами
1	Педагогик технология тушунчаси, унинг таърифлари ва методикадан фарқи. Педагогик технология турлари.	2	-	2
2	Интерфаол таълим, унинг шакллари ва иштирокчилари.	2	-	2
3	Муаммоли таълим технологиялари. Муаммоли таълим машғулотларини ташкил этиш ва бошқариш.	2	-	2
4	Тингловчиларнинг турли педагогик технологиялар бўйича дарс ишланмалари тақдимоти.	-	2	2
	Жами:	6	2	8

**«Илғор педагогик технологиялар ва уларни амалда қўллаш»
фани бўйича ўқув дастури**

(Халқ таълими бошқарув органлари раҳбарлари, мутахассислари ва методистлари,
ПКҚТМОИ ректор, проректорлари ва профессор-ўқитувчилари ҳамда таълим
муассасалари раҳбарлари ва ўринбосарлари малакасини ошириш курслари учун)

1. Педагогик технология тушунчаси, унинг таърифлари ва методикадан фарқи. Педагогик технология турлари. (2 соат маъруза).

Педагогик технология таърифи ҳақида.

Педагогик технология тушунчасининг келиб чиқиши, унинг сабаблари, унга бўлган эҳтиёжлар, унинг кенг кўламли, серқирра тушунча эканлиги. Педагогик технологиянинг турли таърифлари, ҳар бир таъриф маълум нуктаи-назардан ёндашишни ифодалаш. Айрим асосий таърифлар ва уларнинг шарҳлари.

Педагогик технология турлари.

Педагогик технология кўринишлари. Педагогик технологиянинг фаолият, ижтимоий ҳодиса, назарий фан, ўқув фани, таълим-тарбия тизими, таълим-тарбия жараёни, хусусий фанларни ўқитиш технологиялари, турли фанлар билан боғлиқлиги ва илмий тадқиқотлар соҳасига хос кўринишлари. Умумпедагогик, хусусий ва кичик педагогик технологиялар. Педагогик технологиянинг асосий йўналишлари. Педагогик технологияларни таснифлаш.

Педагогик технология билан методика орасидаги фарқ.

Педагогик технология билан методика орасидаги асосий фарқлар. Педагогик технология билан методиканинг келиб чиқиши, таърифлари, мақсадлари, қўллаш миқёси, воситалари, педагогик жараёнлари, натижа кафолатлари бўйича ва бошқа фарқлари.

2. Интерфаол таълим, унинг шакллари ва иштирокчилари (2 соат маъруза).

Таълим ва тарбия жараёнида интерфаол методларнинг ўрни ва имкониятлари.

Интерфаол метод-таълим жараёнида ўқувчилар ҳамда ўқитувчи ўртасидаги фаолликни ошириш орқали ўқувчиларнинг билимларни ўзлаштиришини фаоллаштириши, шахсий сифатларини ривожлантириши. Интерфаол методларни қўллашнинг дарс самарадорлигини оширишга ёрдам бериши. Интерфаол таълимнинг асосий мезонлари: норасмий баҳс-мунозаралар ўтказиш, ўқув материални эркин баён этиш, ифодалаш имконияти, маърузалар сони камлиги, семинарлар сони кўплиги, ўқувчилар ташаббус кўрсатишларига имкониятлар яратилиши, кичик гуруҳ, катта гуруҳ, синф жамоаси бўлиб ишлаш учун топшириқлар бериш, ёзма ишлар бажариш ва бошқа методларнинг таълим-тарбиявий аҳамияти.

Интерфаол методларни машғулот мақсадига мувофиқ танлаш.

Интерфаол машғулот турлари ва уларни танлаш, тайёргарлик кўриш жараёни, ўқувчиларнинг интерфаол машғулотда иштирок этиш учун тайёрликларига қўйиладиган талаблар, машғулотда вақтдан унумли фойдаланиш, воситаларни танлаш, тайёрлаш, машғулот ўтказувчилар ва уларнинг вазифалари.

Интерфаол методлар билан анъанавий таълим усуллари орасидаги ўзаро фарқлар, қиёсий афзалликлар ва камчиликлар. Янги билимларни бериш, кўникмаларни шакллантириш, ривожлантириш, мустаҳкамлаш, билимларни такрорлаш, амалда қўллаш машғулотларида ҳамда ўқув фанининг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ҳар бир мавзу бўйича машғулот учун энг мақсадга мувофиқ бўлган интерфаол ёки бошқа методларни тўғри танлаш.

Тўғри танланган методларни қўллаш машғулотнинг қизиқарли ва самарали бўлишини таъминлаши.

Интерфаол методларнинг конструктивизм назарияси билан боғлиқлиги. Конструктивизмнинг қуйидаги асосий хулосалари:

Ўқувчи ўзи ўрганиши керак, акс ҳолда унга ҳеч ким ҳеч нарсани ўргата олмайди;

Ўқитувчи ўқувчиларга билимларни «кашф қилишга» ёрдам берадиган жараённи ташкил қилади;

Билим борлиқдан кўчирилган нусха эмас, уни одам шакллантиради.

Интерфаол таълим ва тарбия жараёни иштирокчилари.

Модератор, тренер, тьютор, фасилитатор, ментор, коуч, консультант, лектор, эксперт, инноватор, коммуникатор, ўқитувчи, менеджер, спектер, ассистент, секретарь ва уларнинг асосий вазифалари, бир-бирининг ўрнини босиши, яъни бир вақтда бир киши бир машғулот давомида бир нечта вазифани бажариши имкониятлари. Ўқувчиларнинг асосий вазифалари.

Интерфаол методларнинг педагогик ва психологик хусусиятлари.

Педагогика фанида конструктивизмнинг назарий ва амалий йўналиши. Конструктивизм нуқтаи назаридан таълим-бу фикрлаш фаолияти ёрдамида шахсий тажриба асосида билимни шакллантириб бориладиган фаол жараёндан иборат эканлиги. Бунда ҳақиқатни билишга томон йўналтирилган ҳаракат жараёнига асосий эътибор қаратилиши.

Бола интеллектининг ривожланиши (Ж.Пиаже), энг яқин ривожланиш соҳаси (Л.С.Выготский), ўқув мақсадлари таксономияси (Б.Блум), интеллектнинг кўп турлилиги (Г.Гарднер) ҳақидаги маълумотлар ва улардан амалда фойдаланиш.

Интерфаол машғулот самарадорлигини белгилашнинг педагогик-психологик асослари, шу машғулотларда ўқувчилар билимининг ДТС талабларига мувофиқлиги назоратини ва мониторингини олиб бориш йўллари.

3. Муаммоли таълим технологиялари. Муаммоли таълим машғулотларини ташкил этиш ва бошқариш. (2 соат маъруза).

Муаммоли таълимнинг назарий асослари.

Муаммоли таълим технологиялари ўқувчи фаолиятини фаоллаштириш ва жадаллаштиришга асосланганлиги. Муаммоли таълим технологиясининг асосинсоннинг фикрлаши муаммоли вазиятни ҳал этишдан бошланиши ҳамда унинг муаммоларни аниқлаш, тадқиқ этиш ва ечиш қобилиятига эга эканлигидан келиб чиқиши ҳақида. Муаммоли таълимнинг ўқувчилар ижодий тафаккури ва ижодий қобилиятларини ўстиришдаги аҳамияти.

Муаммоли таълимнинг бош мақсади-ўқувчиларнинг муаммони тўлиқ тушуниб етишига эришиш ва уни ҳал эта олишга ўргатишдан иборат эканлиги. Муаммоли вазият тушунчаси ҳақида.

Турли ўқув фанлари бўйича дарс жараёнида муаммоли вазиятлар ҳосил қилиш ва уларни ечиш усулларини олдиндан кўзда тутиш.

Муаммоли вазият яратиш усуллари:

- ўқитувчи ўқувчиларга дарс мавзуси билан боғлиқ зиддиятли ҳолатни тушунтиради ва уни ечиш йўлини топишни таклиф қилади;
- бир масалага доир турли нуқтаи-назарларни баён қилади;
- ҳал этиш учун етарли бўлмаган, ортиқча маълумотлар бўлган ёки саволнинг қўйилиши нотўғри бўлган масалаларни ечишни таклиф этади ва бошқалар.

Муаммоли вазиятни ҳал этиш даражалари:

- ўқитувчи муаммони қўяди ва ўзи ечади;
- ўқитувчи муаммони қўяди ва унинг ечимини ўқувчилар билан биргаликда топади;
- ўқувчиларнинг ўзлари муаммони қўядилар ва унинг ечимини топадилар.

Муаммоли вазиятни ечишда қўлланиладиган усуллар:

- муаммони турли нуқтаи-назардан ўрганиш, таҳлил қилиш;
- солиштириш, умумлаштириш;
- фактларни аниқлаш ва қиёслаш;
- вазиятга боғлиқ хулосалар чиқариш;
- ўқувчиларнинг ўзлари аниқ саволлар қўйиши ва бошқалар.

4. Тингловчиларнинг турли педагогик технологиялар бўйича дарс ишланмалари такдимоти (2 соат амалиёт).

Тингловчиларнинг ўз тажрибасига суянган ҳолда тайёрлаган илғор педагогик технология асосида ўтадиган айрим дарслари ишланмасини гуруҳ иштирокида муҳокама этиб, керакли тавсиялар берилади. Бунда тингловчиларнинг ўзаро фаол тажриба алмашишларини йўлга қўйиш мақсадида 2-3 тингловчи биргаликда дарс ишланмаси тайёрлаши ҳам мумкин.

Изоҳ. Ушбу ўқув-мавзу режа ва дастурга ҳудудлардаги ҳақиқий аҳвол ва шарт-шароитларни, ўқитувчиларнинг касбий тайёргарлик даражаси ва эҳтиёжларини, таълим муассасаларини ривожлантиришнинг кўзланган истикболларини ва бошқа долзарб масалаларни ҳисобга олган ҳолда зарур ўзгаришлар киритилиши мумкин.

1-мавзунинг технологик харитаси ва маъруза матни

Фан: Илғор педагогик технологиялар. **Аудитория:** Директорлар гуруҳи

Мавзу: Педагогик технология тушунчаси, унинг таърифлари ва методикадан фарқи. **Педагогик технология турлари** (3-блок, XII-қисм, 1-мавзу)

Калит сўзлар: технология, таълим технологияси, педагогик технология тарихи, метод, методика, усул, педагогик технология мониторинги, «Танишув харитаси» машқи,

Соатлар сони: 2 соат

Маъруза матнини ишлаб чиқувчи: Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна

Маъруза матнини ишланган санаси: 25.05.2010

Иш жойи: А.Авлоний номидаги ХТХҚТМОМИ, “Умумтаълим фанлари ва педагогик технологиялар” кафедраси

Мавзунинг қисқача таърифи (Давлат талабларига мувофиқ)

Педагогик технология таърифи ҳақида. Педагогик технология тушунчасининг келиб чиқиши, унинг сабаблари, унга бўлган эҳтиёжлар ҳақида. Педагогик технологиянинг турли таърифлари, ҳар бир таъриф маълум нуктаи-назардан ёндашишни ифодалаш. Айрим асосий таърифлар ва уларнинг шарҳлари. Чет давлатлардаги “Педагогик технология марказлари” ҳақида

Педагогик технология турлари. Педагогик технология кўринишлари. Педагогик технологиянинг фаолият, ижтимоий ҳодиса, назарий фан, ўқув фани, таълим-тарбия тизими, таълим-тарбия жараёни, хусусий фанларни ўқитиш технологиялари, турли фанлар билан боғлиқлиги ва илмий тадқиқотлар соҳасига хос кўринишлари. Умумпедагогик, хусусий ва кичик педагогик технологиялар. Педагогик технологиянинг асосий йўналишлари. Педагогик технологияларни таснифлаш. Педагогик технология билан методика орасидаги фарқ. Педагогик технология билан методиканинг келиб чиқиши, таърифлари, мақсадлари, қўллаш миқёси, воситалари, педагогик жараёнлари, натижа кафолатлари бўйича ва бошқа фарқлари.

Ўқув жараёнини амалга ошириш технологияси

Метод: Оғзаки баён қилиш, «Танишув харитаси» машқи, суҳбат-маъруза, “БББ” методи

Форма: савол-жавоб, индивидуал ишлаш, кичик гуруҳларда ишлаш, жамоа билан катта гуруҳда ишлаш.

Воситалар (техник ва дидактик): Тарқатма материаллар, слайдлар, тест саволлари, компьютер, проектор, флипчарт, А-4 қоғози, маркер, скоч

Назорат: Оғзаки назорат, ўз-ўзини назорат қилиш, савол-жавоб, тест орқали

Баҳолаш: Рағбатлантириш

Дарс /маъруза/нинг мақсад ва вазифалари:

Мақсадлар:

Таълимий: Педагогик технология, унинг ривожланиши тарихи, педагогик технология билан методика орасидаги фарқни тингловчиларга тушунтириш.

Тарбиявий: Педагогик технологиялар марказларининг фаолияти мисолида ҳар бир мактабнинг ўз педагогик лабораторияси бўлиши лозим эканлигини тингловчиларга етказиб бериш.

Ривожлантирувчи: Тингловчиларнинг илғор педагогик технологияларни қўллашнинг афзалликлари ва ўзига хос мураккаблиklarини англашларига ёрдам бериш.

Вазифалар: (мақсадга мос равишда вазифаларни тингловчи учун топшириқ ёки савол шаклида ифодаланг)

Таълимий савол: Педагогик технологиянинг ривожланиш даврларига изоҳ беринг. Педагогик технология ва методика ўртасида қандай фарқлар борлигини аниқланг

Тарбиявий савол: ўз мактабингизда педагогик технологиялар лабораториясини яратишингиз мумкинми? Бунинг учун сизга нима керак? Сизга нима ҳалақит бериши мумкин?

Ривожлантирувчи савол: Сиз қайси педагогик технологияларни биласиз? Қайсиларидан ўз фаолиятингизда фойдаланасиз? Педагогик технологияларни қўллашнинг афзал ва мураккаб томонлари сананг.

Кутилаётган натижалар:

Дарс/маъруза/ якунида тингловчи билади (Билим):

Педагогик технология тушунчаси билан танишадилар, педагогик даврлар ва технологиялар ривожланиши тарихини билиб оладилар

Қайси саволлар берилади:

“Технология” сўзининг маъноси нима? Педагогик технологиялни ривожланиш даврлари қайсилар? Педагогик технология муаммолари бўйича қайси олимлар тадқиқот олиб борган?

Дарс/маъруза/ якунида тингловчи тушунади (Кўникма):

Педагогик технология билан методикани бир-биридан фарқлай оладилар, усул, услуб, методика ва педагогик технологияларни бир-биридан ажрата оладилар.

Қайси саволлар берилади:

“Метод” сўзига таъриф беринг? Педагогик технология билан методика ўртасидаги фарқни тушунтириб беринг? Усул ва услубни тушунтириб беринг? ЮНЕСКО таърифини изоҳлаб беринг.

Дарс/маъруза/ якунида тингловчи бажара олади (Малака): Ривожланган мамлакатлардаги педагогик технологиялар марказлари хақида интернетдан маълумот топа олади.		Қандай топшириқлар бериледи: Интернет тармоғидан Педагогик технологиялар марказлари хақида маълумот тўпланг.	
Дарс жараёни ва унинг босқичлари:			
Ишнинг номи	Бажариладиган иш мазмуни	Метод	Вақт
1-босқич: Ташкилий қисм.	1. Давоматни аниқлаш. 2. “Танишув харитаси” асосида гуруҳ билан танишиш	“Танишув харитаси” машқи	1 мин 10 мин
2-босқич: Рефлексия. Эҳтиёжларни аниқлаш	1. Мавзу бўйича савол-жавоб орқали тингловчиларнинг ушбу мавзуга тайёрлиги ва эҳтиёжлари аниқланади.	Оғзаки сўров	5 мин
3-босқич: Янги мавзунинг баёни	1. Слайдлар асосида ўқитувчининг кичик маърузаси 2. “Методика ва педагогик технология орасидаги ўхшашлик ва фарқларни гуруҳлар ишлаб чиқади 3. Такдимотлар (хар гуруҳга 1 мин) 4. Ўқитувчининг дарсни хулосалаш	Слайдлар такдимоти Кичик гуруҳда ишлаш Слайдлар асосида	15 мин 5 мин 5 мин 5 мин
4-босқич: Мустаҳкамлаш	1. Гуруҳларга бўлиниб тест ечиш	Тест	10 мин
5-босқич: Баҳолаш. Дарс якуни	1. Гуруҳларда тест натижаларини таҳлили ва баҳолаш 2. Тингловчилар нимани олдиндан билар эди, дарс жараёнида нималарни билишни хоҳлаган эди, нималарни билиб олганлигини таҳлил қилади	Гуруҳни баҳолаш “БББ” методи	5 мин 10 мин
6-босқич: Мустақил бажариш учун топшириқлар (уйга вазифа)	Педагогик технологиялар блокадаги кейинги мавзу учун хар бир тингловчи ўз фаолиятида қўллаб келаётган методлар ва технологияларни рўйхатини тузиб келади	Ёзма топшириқ.	1 мин

Дарс/маъруза/нинг бориши:

1-босқич. Ўқитувчи дарсни бошланишида тингловчиларни рангли қоғозлар асосида 4 гуруҳга бўлади. Гуруҳлар билан танишув ўтказилади. “Танишув харитаси” машқи ёрдамида. Бунда гуруҳлар берилган схема бўйича ўз гуруҳларига ном танлайди ва уларни схемада берилган тартибда таништиради: (1-слайд илова қилинади).

2-босқич: Янги мавзунини ўрганишни бошлашдан олдин тингловчиларнинг шу йўналишдаги мавжуд билимлари, эҳтиёжларини аниқлаш ва мотивацияни вужудга келтириш учун оғзаки савол жавоб ўтказилади. Саволлар намунаси:

1. Педагогик технология ҳақидаги қайси манбаларни биласиз?
2. Ўз фаолитингизда қайси технологиялар ёки методларни қўллайсиз?
3. Курсдаги ўқиш жараёнида қайси методларни ўргандингиз ёки танишдингиз?
4. Педагогик технология тушунчасига ўз сўзингиз билан таъриф беринг?

3-босқич: **1-иш.** Янги мавзунини ўқитувчи слайдлар ёрдамида кичик маъруза шаклида олиб боради. Унда педагогик дарвлар, педагогик технологияларнинг ривожланиш тарихи ва унга берилган таърифлар ҳақида гапирилади. (маъруза матни илова қилинди, 2-7 слайдлар асосида)

2-иш. Кичик гуруҳларда ишлаш. Бунда 1-2-гуруҳлар “Педагогик технология билан методика ўртасидаги ўхшашликларни” 3-4-гуруҳлар улар ўртасидаги асосий фарқларни ёзиб чиқади.

3-иш. Гуруҳларнинг тақдими ва ўқитувчининг мавзунини асосий хулосаларини эълон қилиши. (8-11 слайдлар асосида)

4-босқич: Янги мавзунини мустақамлаш учун кичик гуруҳларда тингловчилар мустақил тест ишлайди. (тест материали илова қилинди). Вақт 10 мин.

5-босқич: **1-иши:** Тест натижалари ўқитувчининг тўғри жавоблари асосида текширилади. Бунда ҳар бир гуруҳ кўшни гуруҳнинг тест натижаларини текширади.

2-иши: Тингловчилар нимани олдиндан билар эди, дарс жараёнида нималарни билишни хоҳлаган эди, нималарни билиб олганлигини таҳлил қилади. “БББ” методи ёрдамида.

Билардим	Билишни хоҳлаган эдим	Билиб олдим

6-босқич: Мустақил бажариш учун топшириқлар (уйга вазифа): Педагогик технологиялар блокадаги кейинги мавзу учун ҳар бир тингловчи ўз фаолиятида қўллаб келаётган методлар ва технологияларни рўйхатини тузиб келади.

Педагогик технология тушунчаси, унинг таърифлари ва методикадан фарқи. Педагогик технология турлари. (суҳбат –маъруза матни)

Режа:

- 1. Педагогик технология ҳақида тушунча**
- 2. Педагогик даврлар ва технологиялар ривожланиши тарихи**
- 3. XX асрда педагогик технологияларнинг ривожланиши**
- 4. Ривожланган мамлакатларда педагогик технологиялар марказлари**
- 5. Педагогик технология билан методика орасидаги фарқ.**

1. Педагогик технология ҳақида тушунча

Илмий техник тараққиёт XX аср охирига келиб фақатгина кўплаб ишлаб чиқариш соҳаларини технологиялаштиришга сабаб бўлиб қолмай, балки маданият соҳасига, билимлар гуманитар соҳаларига ҳам кириб келди. Бугунги кунда биз энди ахборот, тиббиёт технологиялари ҳақида гапирамиз, шу жумладан таълим соҳасида ҳам.

Педагогик технология деб одатда мақсади таълим жараёнининг самарадорлигини ошириш, таълимда кўзланган натижаларга эришишга бўлган педагогиканинг йўналишига айтилади (М. Кларин, 1989).

“Педагогик технология” сўз бирлиги – бу инглизча *“an educational technology”* – “таълим технологияси” иборасининг аниқ бўлмаган таржимасидир. “Педагогик технология” тушунчаси охириги пайтларда ўқитиш назариясида янада кенгрок қўлланилмоқда. Айнан “технология” термини ва унинг “ўқитиш технологияси”, “таълим технологияси”, “таълимда технология” каби шаклларига педагогик адабиётларда 300 дан ортиқ таърифлар берилган.

“Педагогик технология” термини биринчи бор педагогика бўйича ишларда XX асрнинг 20-йилларида тилга олинган. Ҳозирги кунда педагогик технология тушунчасида турлича ифодалашлар мавжуд.

1. Технология – бу бир ишда, маҳоратда, санъатда қўлланиладиган услублар тўпламидир (изоҳли луғат).

2. Педагогик технология – бу ўқув жараёнини амалга оширишнинг техникасидир (В.П. Беспалько).

3. Педагогик технология – бу ўқитишда режалаштирилган натижаларга эришиш жараёнини тасвирлашдир (И.П. Волков).

4. Педагогик технология – бу ўқитиш, тарбиявий воситалар, шакллари, методлари, усул, услубларининг махсус тўплами ва тузилишини белгиловчи психологик-педагогик кўрсатмалар йиғиндиси, у педагогик жараённинг ташкилий методик қуроли демакдир (Б.Т. Лихачев).

5. Педагогик технология – бу таълим шакллари оптималлаштириш масалани қўювчи, техник ва инсоний имкониятларни ва уларнинг ўзаро муносабатларини ҳисобга олиб ўқитиш ва билимлар ўзлаштириш бутун жараёнини яратиш, қўллаш ва белгилашга системали ёндашишидир (ЮНЕСКО).

6. Технология – бу санъат, маҳорат, мохирлик, ишлаб чиқиш методлари тўплами, ҳолатини ўзгартиришдир (В.М. Шепель).

7. Ўқитиш технологияси - бу ўқувчилар ва ўқитувчилар учун сўзсиз қулай шароитлар яратиб бериш учун ўқув жараёнини лойиҳалаштириш, ташкил этиш ва

олиб бориш бўйича ҳар томонлама ўйлаб чиқилган ҳамкорликдаги педагогик фаолият моделидир (В.М. Монахов).

8. Педагогик технология – бу педагогикада фикрлашнинг системали усулидир (Т. Сакамото).

9. Педагогик технология – ўқув жараёнининг ташкилий шакли, методлари, мазмунини ўзгартирувчи унинг ривожланиш системасидир (Э. Бистереки ва Ж. Целлер).

10. Педагогик технология - педагогик мақсадларга эришиш учун фойдаланиладиган ҳамма шахсий, инструментал ва методологик воситалар системали тўплами ва ишлатилиши тартибини билдиради (М.В. Кларин).

11. Педагогик технология – бу таълим мақсадига эришишга қаратилган ўқитувчи ва ўқувчининг фаолиятини системали, концептуал, қоидали, объективлаштирилган, инвариант тасвирлашдир (Ф.А. Фрадкин).

12. Педагогик технология билимларни эгаллашда режалаштириш, бошқариш ва таъминлашни таҳлил қилиш учун фаолиятни ташкил этиш усулини, одамлар, ғоялар, воситаларни ўз ичига олувчи комплекс интеграл жараён демакдир (Педагогик коммуникациялар ва технологиялар бўйича АҚШ ассоциацияси).

2. Педагогик даврлар ва технологияларнинг ривожланиш тарихи

Педагогика фани тарихидан кўриниб турибдики ўқитиш ва кадрлар тайёрлашнинг янада мукамал методларини ва усулларини излаш доимий давом этиб келган.

Ўқитиш – бу жамият тараққиёти учун самараси педагогнинг фаолияти яқунланиши билан дархол кўринмаса ҳам ҳар қандай бошқа фаолият каби ишлаб чиқариш фаолиятидир.

Жамият тарихида иқтисодий даврлар фақатгина нималар ишлаб чиқарилиши, ким томонидан қанча ишлаб чиқарилиши, меҳнатнинг қайси воситалари билан ишлаб чиқарилиши қараб фарқ қилмайди.

Ана шу нуқтаи назардан биз ижтимоий тарихда мавжуд бўлган “педагогик даврларни” кўриб чиқамиз:

I. Индивидуал педагог, қўл билан ишлайдиган педагогнинг педагогик фаолияти даври (қадимги даврлардан бошлаб XVII асргача);

II. Ёзув китоби даври (XVII асрдан ҳозирги давргача);

III. Аудиовизуал воситалар даври (XX асрнинг 50-йиллари).

IV. Ўқитишни бошқаришни автоматлаштириш оддий воситалари даври (XX асрнинг 70-йиллари).

V. Замонавий ҳисоблаш машиналари асосида таълимни бошқаришни автоматлаштиришда адаптив воситалар даври (XX аср охири компьютерда ўқитиш).

3. XX асрда педагогик технологияларнинг ривожланиши

XX аср охирига келиб илмий-техник тараққиёт фақатгина ишлаб чиқаришни технологиялаштиришга олиб келиб қолмай, балки маданият доираси, билимлар гуманитар соҳаларига ҳам кескин кириб келди.

“Технология” тушунчаси техник тараққиёт сабабли юзага келди ва луғатлар талқини бўйича (techne санъат, ҳунар, фан; logos – тушунча, таълимот) материалларга ишлов бериш усуллари ва воситалари ҳақидаги билимлар тўплами

демакдир. Технология шу билан бирга жараёни билиш санъатини ҳам ўз ичига олади. Технологик жараён ҳар доим зарур воситалар ва шароитлардан фойдаланиш билан операциялар маълум кетма-кетлигини кўзда тутди. Технология процессуал мазмунда “қандай қилиб, нимадан ва қайси воситалар билан бажариш керак?” деган саволга жавоб беради.

XX асрнинг 20-йилларида “педагогик технология” термини биринчи бор педагогика бўйича асарларда тилга олинган. Шу вақтнинг ўзида яна бир бошқа – “педагогик техника” термини ҳам тарқалди. У педагогик энциклопедияда 30-йилларда ўқув машғулотларини аниқ ва самарали ташкил этишга қаратилган услублар ва воситалар сифатида ифодаланган. Педагогик технологияларга ўқув ва лаборатория ускуналари билан ишлаш, кўргазмали қўлланмалардан фойдаланиш маҳоратлари ҳам киритилган.

60-йиллар ўрталарида бу тушунчанинг мазмуни чет элларда педагогик нашрларда ва халқаро конференцияларда кенг муҳокама этилди, натижада ушбу соҳада турли мамлакатларда (АҚШ, Англия, Япония, Франция, Италия, Венгрия) уни талқин қилиш икки йўналиши белгиланди.

Биринчи йўналиш тарафдорлари техник воситалар ва дастурлаштирилган ўқитиш воситаларини қўллаш зарурлигини таъкидладилар (*technology in education*).

Иккинчи йўналиш тарафдорлари эса ўқув жараёнини ташкил этиш самарадорлигини ошириш ва педагогик ғояларнинг техниканинг кескин ривожланишидан ортда қолишини йўқотишни муҳим деб ҳисобладилар. Шундай қилиб 1-йўналиш “Ўқитишда техник воситалар” сифатида белгиланди, бироз кейинроқ юзага келган 2-йўналиш “ўқитиш технологияси” ёки “ўқув жараёни технологияси” сифатида белгиланди.

70-йилларнинг бошларида турли хилдаги ўқув ускуналарини ва ўқув воситаларини модернизациялаштириш зарурлиги англаб етилди. Буларсиз ўқитишнинг сифатлилиги ва самарадорлигига эришиб бўлмас эди.

60-йиллар ўрталари ва 70-йилларнинг бошларида АҚШ, Англия, Япония, Италия каби юксак ривожланган давлатларда педагогик технологиялар масалалари билан шуғуллануви журналлар нашр этила бошланди, кейинчалик бу муаммо билан ихтисослаштирилган ташкилотлар ва марказлар шуғуллана бошлайди.

4. Ривожланган мамлакатларда педагогик технологиялар марказлари

АҚШда 1971 йил – “Педагогик коммуникациялар ва технологиялар бўйича АҚШ Ассоциацияси” тузилди. Ҳозирги кунда мамлакат бўйлаб ва Канадада бу кенгашнинг 50 та филиаллари иш олиб бормоқда. АҚШ да 1961 йилда “Педагогик технология” журнали (*Educational Technology*), 1971 йилда эса – “Аудиовизуал ўқитиш” журнали нашр этила бошланди.

Англияда 1967 йил - Педагогик технология бўйича Миллий кенгаш 1964 йилдан бошлаб “Педагогик технология ва ўқитишни дастурлаштириш” (*Educational Technology progratted tearing*) журнаlinesи, 1971 йилда – “Педагогик технология” журнаlinesи нашр эта бошлади.

Японияда - Педагогик технологиялар муаммолари билан 4 та илмий ташкилотлар шуғулланади. 1967 йилда “Педагогик технологиялар бўйича Миллий кенгаш” ташкил этилди, унинг филиаллари 22 та давлат университетларида жойлаштирилган. 1965 йилдан бошлаб Япон тилида ҳар уч ойда “Педагогик технология” журнаlinesи ва инглиз тилида йилига икки марта “Педагогик

технологиялар соҳасида тадқиқотлар” журнали нашр этилади. Яқинда “Педагогик технологиялар бўйича умумяпон Марказий кенгаши” ташкил этилди, у муаммолар бўйича халқаро алоқалар ўрнатиш билан ҳам шуғулланади.

Италияда – 1971 йили педагогик технологиялар бўйича Миллий марказ ташкил этилди ва “Педагогик технологиялар” журнали нашр этилади.

Венгрияда - 1973 йили ўқитиш технологияси Давлат Маркази ташкил этилди.

Ўқитиш технологияси бўйича Халқаро семинарда (Будапешт, 1977) олим С.Г. Шаповаленко ўқитиш жараёнининг учта технологик принципларини кўрсатди:

1. Билим ва техникани мукамал эгаллаш.
2. аудиовизуал материаллари фонди билан танишиш.
3. Улардан самарали фойдаланиш методикасини билиш, шу жумладан ижодий ёндошиши ривожланиши ҳам.

Венгрия олими Л. Салаи “ўқитиш технологияси” тушунчасига режалаштириш, мақсадларни таҳлил қилиш, ўқув-тарбиявий ишлар жараёнини илмий ташкил этиш, самарадорлигини ошириш мақсадида энг муҳим восита ва материалларни танлашни киритиб ўқитиш жараёнини ташкил этувчиларни доирасини анча кенгайтди. Э. Бистерски ва Ж. Целлерлар (АҚШ) тўпланган маълумотлар бўйича ўқитиш техникаси фақатгина ёрдамчи восита ва янги системадан иборат бўлибгина қолмай, балки ўқиш жараёни ташкилий шаклини, методи ва мазмунини ўзгартириб унинг ривожланишида катта рол ўйнади. Бу эса ўз навбатида ўқитувчилар ва ўқувчиларни педагогик фикрлашларига катта таъсир кўрсатди.

Россия XX асрнинг 90-йилларида педагогик технологиялар бўйича Марказ ташкил этилди, “Мақтаб технологияси”, “Таълимда инновациялар” журналлари нашр этилади.

Ўзбекистон 1997 йили кадрлар тайёрлаш Миллий дастури қабул қилингандан бошлаб таълим тизимида, педагогик нашрларда педагогик технологиялар муаммолари долзарб тадқиқотчилик объектлари сифатида кўтарила бошланди.

1999 йилда Республика таълим Маркази қошида педагогик технологиялар бўйича Марказ ташкил этилди. “Таълим технологиялари”, “Таълим муаммолари” каби журналлар нашр этила бошланди, педагогик технологиялар муаммолари бўйича мақолалар “Халқ таълими”, “Педагогик таълим”, “Таълим ва тарбия” журналларида, “Маърифат”, “Ўқитувчилар газетаси” ва бошқа илмий-педагогик нашрларда босилиб чиқарилмоқда.

1994 йили педагогик технологиялар муаммолари бўйича 1-Республика илмий-назарий конференцияси ўтказилди, маърузалар ва ҳисоботлар материаллари махсус тўпламда чоп этилди.

Педагог-олимлар У. Нишоналиев, Н.С. Саидахмедов, Н.Н. Азизходжаева, Зия-мухаммедов, У. Толипов, Б.Л. Фарберман ва бошқалар Республикада педагогик технологиялар муаммолари бўйича жиддий тадқиқотлар олиб бормоқдалар.

5. Педагогик технологияни методикадан фарқи

Ҳозирги кунда педагогик технология ҳақидаги аниқ тушунча ва тасаввурлар юор бўлсада, уни хусусий методикалар билан тенглаштириш ҳоллари учрайди. Аслида эса улар орасида жиддий фарқлар мавжуд бўлиб, куйида улар ҳақида қисқача баён қилинади.

Педагогик технология – ўқувчини мустақил ўқишга, билим олишга, фикрлашга ўргатишни кафолатлайдиган жараёндир.

Методика – ўқитувчининг билими, кўникмаси маҳорати, шахсий сифатлари, темпераментига боғлиқ бўлиб, маълум шахс ўқитувчи учун қулай бўлган ўқитиш усуллари ва йўллари мажмуадир. У алоҳида методикаларга ажратилади. Педагогика фани маълум ўқув фанларини ўқитиш қонуниятларини тадқиқ қилади. Масалан, тиллар методикаси, арифметика методикаси ва шу кабилар.

Методиканинг педагогик технологиядан фарқини тушуниш ва амалда ҳар иккисидан унумли фойдалана билиш талаб этилади. Улар орасидаги фарқлар қуйидаги жадвалда келтирилган

т/р	Асосий тушунчалар	Педагогик технология	Методика
1	Таърифлар	Педагогик технология – инсонга олдиндан белгиланган мақсад бўйича таълимий ва тарбиявий таъсир ўтказиш фаолиятидан иборат	Методика – маълум ўқув фанини ўқитиш ҳамда тарбиявий ишлар қонуниятларини тадқиқ қилади
2	Мақсад	Комил инсонни шакллантиш	Алоҳида ўқув фанларини ўқитиш ва тарбиявий ишларнинг сифатли бўлишини таъминлаш
3	Қўллаш микёси	Барча таълим-тарбия жараёнида	Хусусий фанларни ўқитишда ҳамда тарбиявий ишларда
4	Воситалар	Барча таълимий ва тарбиявий воситалар, хусусий методикалар	Алоҳида ўқув фанларини ўқитишда ҳамда тарбиявий ишларда қўлланиладиган воситалар
5	Педагогик жараён	Таълим-тарбия технологияси асосида, таълим менежменти ва маркетинг асосида, таълим-тарбия соҳасидаги илг`ор тажрибаларни умумлаштирувчи лойиҳалар асосида ривожланиб боради.	Таълим-тарбия методикаси асосида ижодкор ўқитувчиларнинг илг`ор тажрибаларига, таяниб ривожланади. Хусусий тажрибалар асосида бойитиб борилади. Педагогик технологиянинг таркибий қисми ҳисобланади ҳар бир педагогнинг натижаси ҳар -хил бўлади.
6	Натижа кафолати	Олдиндан белгиланган мақсадга эришиш кафолати бор.	Олдиндан белгиланган мақсадга ҳар бир ўқитувчи ўз имкониятларига мувофиқ турли даражада эришади. Шу сабабли талаб даражасидаги натижа кафолатланмайди. Асосан ижодкор ўқитувчиларгина яхши натижаларга эришадилар.
7	Келиб чиқиши	Хусусий методикаларнинг ривожланиши натижасида келиб чиққан.	Таълим тарбиянинг турли хусусий масалаларини ҳал қилиш зарурати натижасида келиб чиққан

“Педагогик технология” тушунчаси хусусий фанлар ва маҳаллий даражалардаги ўқитиш методикалари тушунчасу билан мос келадиган ҳоллар хусусий даражадаги педагогик технологияларга тегишли.

Технологияларда кўпроқ процессуал, миқдорий ва ҳисоб-китоб компонентлари ифодаланса, методикаларда мақсад, мазмун, сифат ва вариантли йўналтирувчи томонлари кўпроқ ифодаланади. Технология методикалардан ўзининг қайта тикланувчанлиги, натижаларининг турғунлиги, кўплаб “агар”лар(агар ўқитувчи истеъдодли, агар болалар қобилиятли бўлса, агар яхши ота-оналар бўлса....) йўқлиги билан фарқ қилади. Яъни технология тегишли тайёргарликка эга бўлган ҳамма мутахасислар томонидан қайта тиклаш ва қўллаш мумкинлиги билан жуда ҳам индивидуал бўлган методдан фарқ қилади.

Метод – бирор ҳаракатни амалга ошириш йўли, усули ёки кўринишидан иборат.

Педагогик технология ўқув жараёни (яъни ўқитувчининг ўқувчининг фаолияти билан), унинг таркиби, воситалари, усуллари ва шакллари билан энг кўп даражада боғланган.

Педтехнология стандартларни тўла ўзлаштиришни, сифат даражасини кафолатидир

Педагогик технология ўқув жараёнининг шундай лойиҳасини у бир киши ёки бирор ижодий гуруҳ томонидан ишлаб чиқилади, ундан барча ўқитувчилар фойдалана оладилар.

Ўқувчи ўқитилмайди – уни мустақил мутолаа қилишга ўргатилади.

Ўқувчига билимлар тайёр ҳолда берилмайди, унга билимларни манбаалардан мустақил ола билишга, фикрлай олиш, мустақил позицияда тура олишга ўргатилади.

Барча ўқувчиларни ўз қобилиятлари эҳтиёжлари даражасида албатта ўзлаштириб олишлари кафолатланади.

Мавзу бўйича слайдлар (илова)

1-слайд

2-слайд

Педагогик технология тушунчаси ҳақида

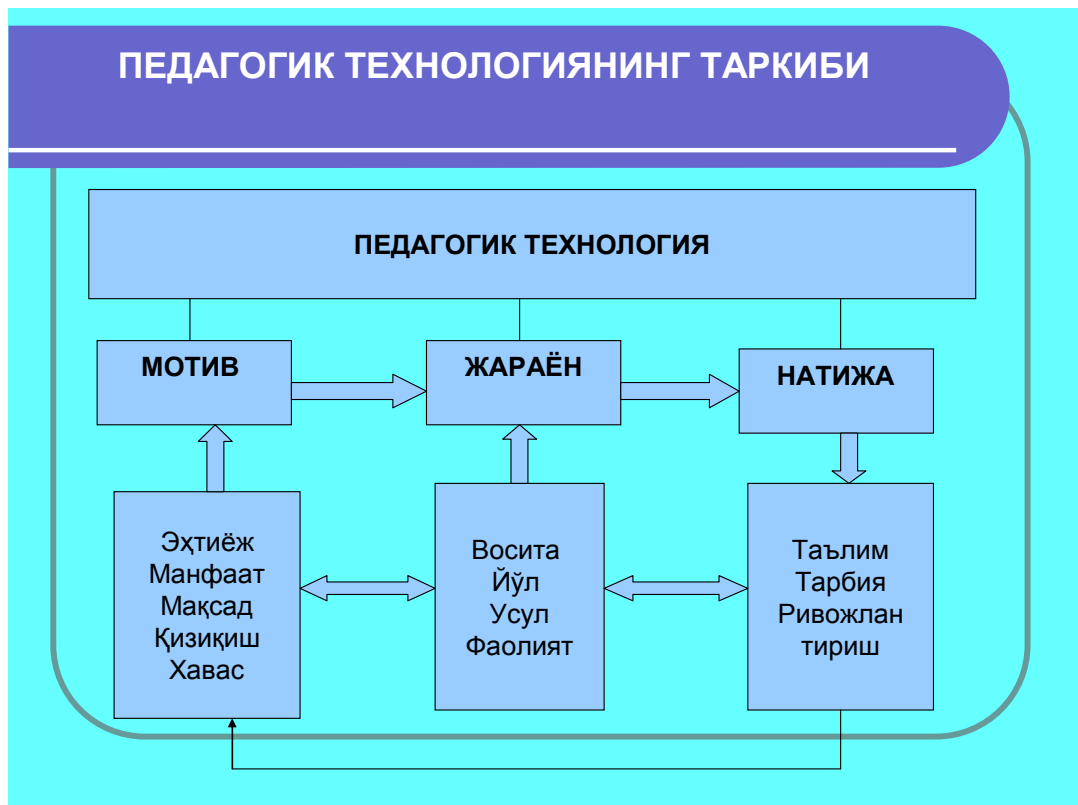
- **Технология** – бирор ишда, маҳоратда, санъатда қўлланиладиган усуллар, йўллар йиғиндиси. (изоҳли луғат)
- **Технология** – ишлов бериш, аҳволни ўзгартиш санъати, маҳорати, қобилияти, методлар йиғиндиси.
- **Педтехнология** – педагогикани санъат, маҳорат даражасидаги соҳасини ўрганувчи фан.

3-слайд

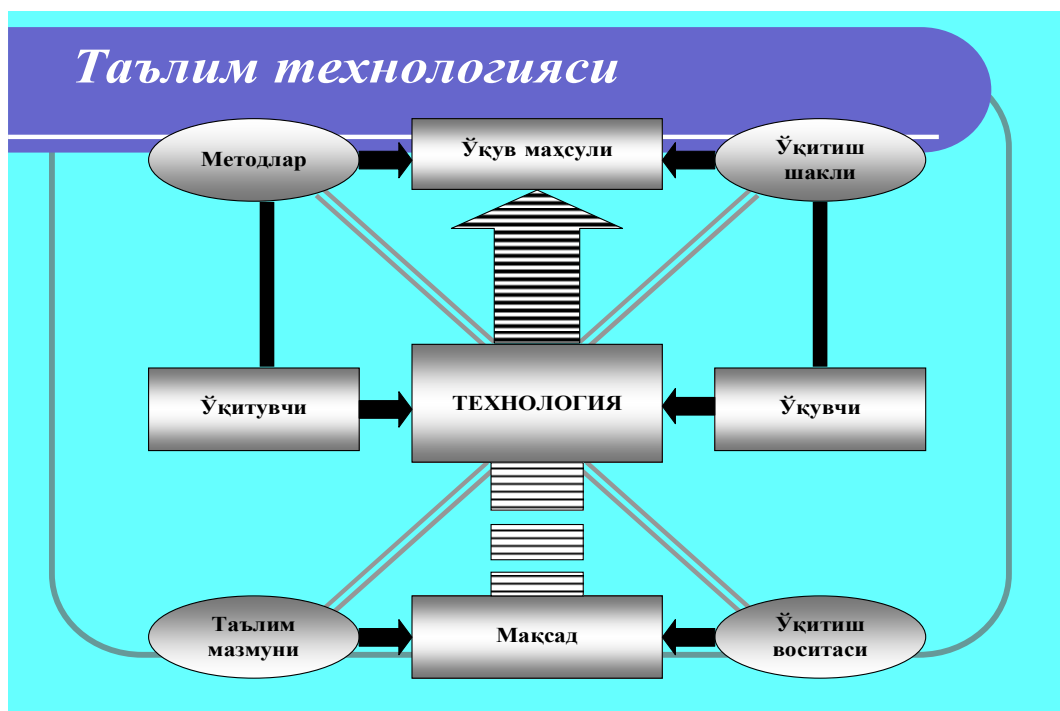
ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯ ТАЪРИФЛАРИ

- **ЮНЕСКО таъриф:**
- Педагогик технология – техника ресурслари, одамлар ва уларнинг ўзаро таъсирини ҳисобга олган ҳолда таълим шакллари оптималлаштириш вазифасини қўювчи ўқитиш ва билимларни ўзлаштиришнинг ҳамма жараёнларини яратиш, қўллашнинг тизимли методи.

4-слайд

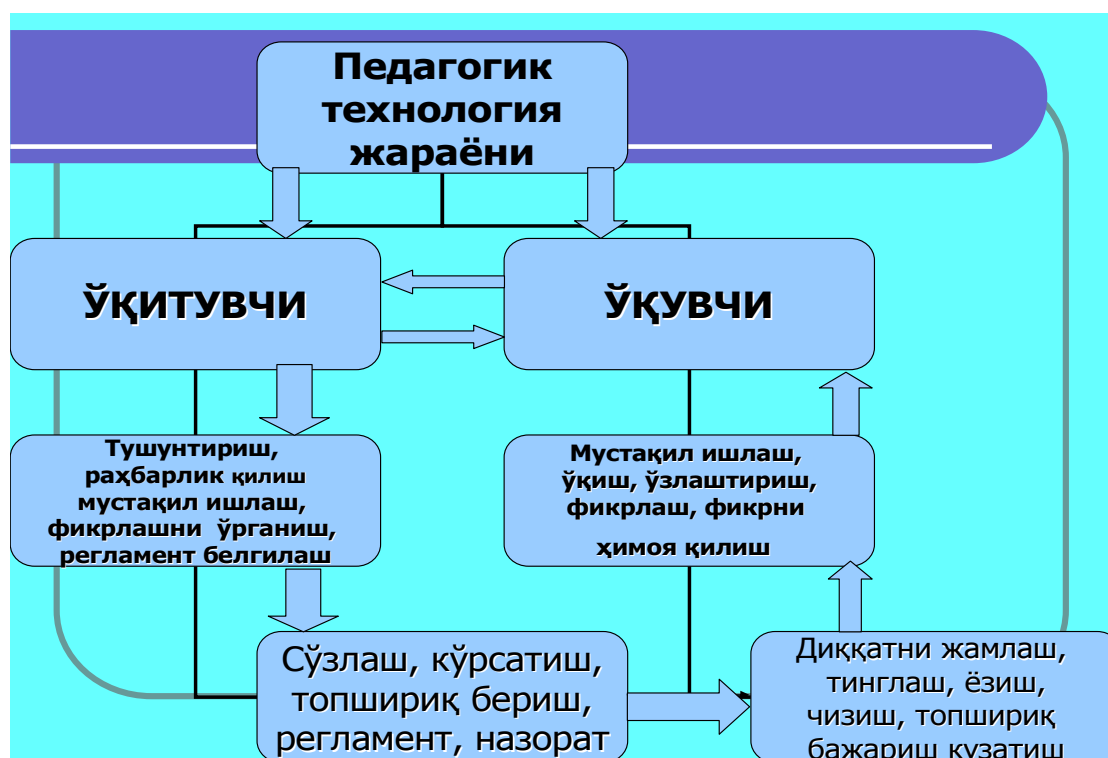
5-слайд

6-слайд

Педагогик технология мониторинги		
I - босқич	Ўрганиш	Эсда сақлаш
II - босқич	Тушуниб олиш	Ўрганганни айта билиш, исботлаш
III - босқич	Татбиқ эта олиш	Қоида қонунни билиб олиб, ундан фойдаланиш
IV - босқич	Таҳлил эта билиш	Қиёслаш, таққослаш, бир-бирига боғлаш
V - босқич	Синтез	Ахборотни ижодий қайта ишлай олиш
VI - босқич	Баҳо олиш	Кейинги билимни олишга қарат

7-слайд

8-слайд

№	Асосий тушунча	Педагогик технология	Методика
1	Таърифлар	Педагогик технология – инсонга олдиндан белгиланган мақсад бўйича таълимий ва тарбиявий таъсир ўтказиш фаолияти	Методика – маълум ўқув фанини ўқитиш ҳамда тарбиявий ишлар қонуниятларини тадқиқ қилади
2	Мақсад	Комил инсонни шакллантириш	Алоҳида ўқув фанларини ўқитиш ва тарбиявий ишларнинг сифатли бўлишини таъминлаш
3	Қўллаш микёси	Барча таълим-тарбия жараёнида	Хусусий фанларни ўқитишда ҳамда тарбиявий ишларда
4	Воситалар	Барча таълимий ва тарбиявий воситалар, хусусий методикалар	Алоҳида ўқув фанларини ўқитишда ҳамда тарбиявий ишларда қўлланиладиган воситалар
5	Педагогик жараён	Таълим-тарбия технологияси асосида, таълим менежменти ва маркетинг асосида, таълим-тарбия соҳасидаги илг'ор тажрибаларни умумлаштирувчи лойиҳалар асосида ривожланиб боради.	Таълим-тарбия методикаси ижодкор ўқитувчиларнинг илг'ор тажрибаларига, таяниб ривожланади. Хусусий тажрибалар асосида бойитиб борилади. Педагогик технологиянинг таркибий қисми ҳисобланади ҳар бир педагогнинг натижаси ҳар -хил бўлади.
6	Натижа кафолати	Олдиндан белгиланган мақсадга эришиш кафолати бор.	Олдиндан белгиланган мақсадга ҳар бир ўқитувчи ўз имкониятларига мувофиқ турли даражада эришади. Шу сабабли талаб даражасидаги натижа кафолатланмайди. Асосан ижодкор ўқитувчи яхши натижаларга эришади
7	Келиб чиқиши	Хусусий методикаларнинг ривожланиши натижасида келиб чиққан.	Таълим тарбиянинг турли хусусий масалаларини ҳал қилиш зарурати натижасида келиб чиққан

9-слайд

Педагогик технологиянинг мезонлари

1. Маълум илмий асосга, концепцияга таяниш;
2. Тизимлилик, ўқув-тарбия жараёни ва унинг таркибий қисмларининг ўзаро мантиқий боғлиқлиги.
3. Самарадорлиги, таълим стандартларига эришишни кафолатлаши, талаб қилинадиган вақт, куч ва воситаларнинг меъёр даражасида эканлиги.

Педагогик технологиянинг мезонлари

4. Бошқалар томонидан қайта амалга ошириш мумкинлиги.
5. Технологик тизимнинг асосий белгиси аввалдан мақсад, кутилган натижага эришишни, сифатни кафолатлайди.

ХУЛОСА

- Педагогик технология ўқув жараёнининг шундай лойиҳасини у бир киши ёки бирор ижодий гуруҳ томонидан ишлаб чиқилади, ундан барча ўқитувчилар фойдалана оладилар.
- Ўқувчи ўқитилмайди – уни мустақил мутолаа қилишга ўргатилади.
- Ўқувчига билимлар тайёр ҳолда берилмайди, унга билимларни манбаалардан мустақил ола билишга, фикрлай олиш, мустақил позицияда тура олишга ўргатилади.
- Барча ўқувчиларни ўз қобилиятлари эҳтиёжлари даражасида албатта ўзлаштириб олишлари кафолатланади.
- Ўқувчига билимлар тайёр ҳолда берилмайди, унга билимларни манбаалардан мустақил ола билишга, фикрлай олиш, мустақил позицияда тура олишга ўргатилади.
- Барча ўқувчиларни ўз қобилиятлари эҳтиёжлари даражасида албатта ўзлаштириб олишлари кафолатланади.
- Ўқувчига билимлар тайёр ҳолда берилмайди, унга билимларни манбаалардан мустақил ола билишга, фикрлай олиш, мустақил позицияда тура олишга ўргатилади.
- Барча ўқувчиларни ўз қобилиятлари эҳтиёжлари даражасида албатта ўзлаштириб олишлари кафолатланади

Мавзу бўйича назорат саволлари:

1. Педагогик технологияга таъриф беринг?
2. Технологияни методикадан фарқи нимада?
3. Педагогик технологиянинг тузилиши ҳақида нима биласиз?
4. Педагогик технология мониторинги қандай ташкил этилади?
5. “Метод” сўзига таъриф беринг?
6. Қайси давлатларда педагогик технологиялар марказлари ва мавжуд ва уларнинг асосий фаолиятига нималар киради?
7. Педагогик технологиялар муаммолари бўйича нашр этиладиган журналларни санаб беринг?
8. Педагогик технологияларнинг ривожланиш даврларини айтинг?
9. Қандай педагогик технологияларни биласиз?
10. Педагогик технология бўйича илмий тадқиқотлар олиб борган олимларни айтинг?

Мавзуга оид тест саволлари:

Методика билан «педагогик технология» тушунчаларини изоҳи қайси жавобда кўрсатилган?

А. Методика–ўқув жараёнини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар мажмуаси

Б. Педагогик муваффақиятни кафолатлай оладиган ўқувчи шахсини шакллантириш жараёнининг лойиҳалаш ташкилий–педагогик муолажалар мажмуаси

В. Педагогик технология методиканинг таркибий қисмига киради

Г. Фақат А ва Б жавоблар тўғри

2. Педагогик технологияларни қаноатлантирадиган мезонлар нималардан иборат?

А. Изчиллик

Б. Бошқарувга асосланганлик

В. Самарадорлик

Г. Жавобларнинг барчаси тўғри

3. Анъанавий таълимда ўқувчининг бош вазифаси нималардан иборат?

А. Ахборотни қабул қилиш, ёрдам, ахборотни қайта ишламаган ҳолда жавоб бериш

Б. Ўқув топшириқларини ва муаммоли ҳал этишда иштирок этиш, доимо ўз билимини бойитиш, керакли баҳони кўтиш

В. Ўз билимини мустаҳкамлаш мақсадида сидқидилдан меҳнат қилиш, ўз иқтидорини намоён этиш, ижодий изланиш

Г. Ўзини ва бошқаларини ҳурмат қилиш, ҳамкорликда ишлаш, китобхонлик билан шуғулланиш

4. Таълим жараёнини «Технологиялаш» қандай маънони билдиради?

А. Ўқитишнинг техник воситалари ёрдамида ташкил этишни билдиради

Б. Таълим мақсадларига эришишда таълим жараёнини ўқитувчининг шахсий маҳоратига боғлиқ бўлмаган ҳолда универсал тарзда лойиҳаланганини билдиради

В. Ўқув ишлаб чиқариш таълими тушунилади

Г. Ўқитувчи ўқувчи билиш фаолиятининг ташкилий шакллари таълим мазмунига мос ҳолда танлашни билдиради

5. Педагогик технологияни тузилмаси акс этган қаторни топинг?

- А. Тавсифий, илмий, амалий
- Б. Концептуал асос, таълим жараёни мазмуни, технологик жараён
- В. Умумпедагогик, предметли, локал
- Г. Муаммоли ўқитиш, дастурлаштирилган, табақалаштирилган ўқитиш

6. Педагогик технологиялар устивор методлар бўйича қандай таснифланади?

- А. Табақалаштирилган, дунёвий
- Б. Тарбияловчи, демократик
- В. Ўйин, ўз-ўзини ривожлантирувчи таълим
- Г. Жавобларнинг барчаси тўғри

7. 1961 йили АҚШда қандай журнал чоп этила бошланди?

- А. «Дастурли таълим» журнали
- Б. «Илғор технологиялар»
- В. «Янги ахборот технологиялари» журнали
- Г. «Педагогик технология» журнали

8. Қандай таснифга кўра педагогик технологиялар: умумпедагогик, хусусий методик, локал турларига бўлинади?

- А. Қўлланиш даражасига кўра
- Б. Фалсафий асосга кўра
- В. Илмий концепциясига кўра
- Г. Таркибий тузилишига кўра

9. Педагогика фанида яна қандай янгилик турларига қизиқиш уйғонганини аниқланг?

- А. Хусусий янгилик
- Б. Шартли, маҳаллий янгилик
- В. Субъектив янгилик
- Г. Ҳамма жавоблар тўғри

10. Педагогик технологиянинг аспекти акс эттирилган қаторни кўрсатинг?

- А. Умумпедагогик, хусусий, методик, локал
- Б. Тизимлилик, самаралик, бошқарувчанлик
- В. Инсонпарварлик, диалектик, методик
- Г. Илмий, тавсифий, амалий

Тингловчиларга тавсия этиладиган малака иши мавзулари:

1. Бошқарувда илоғор педагогик технологияларни қўллаш муаммолари.
2. Педагогик технология ва методика: танлаш, татбиқ этиш ва уларнинг натижаларини таҳлил этиш масалари.
3. Хусусий фанларни ўқитишнинг ўзига хос муаммолари. Метод танлаш тажрибасидан.
4. Дарсга кириш ва таҳлил этиш техникаси. Мактаб дарсларини кузатиш тажрибасидан.
5. Педагогик технология тушунчаси, унинг таърифлари ва мазмун моҳияти.
6. Педагогик технология турлари ва унинг методикадан фарқлари ҳақида.
7. Инновацион технологиялар-таълим самарадорлигининг омили сифатида.

8. Турли педагогик технологиялар бўйича дарс ишланмаларини тайёрлаш.
9. Педагогик технологияларни қўллаш жараёнида ишлатиладиган кўргазмалар ва тарқатма материалларни тайёрлашга қўйиладиган талаблар.

Фойдаланилган ва тингловчиларга тавсия этиладиган адабиётлар рўйхати:

1. Ишмухамедов Р. Ўқув жараёнида интерфаол услублар ва педагогик технологияларни қўллаш услубияти. - Т.: РБИММ, 2008. – 68 б.
2. Ишмухамедов Р.Ж, Абдуқодиров А., Пардаев А. Директорнинг иш китоби (амалий тавсиялар). – Т.: «Fan va texnologiya» нашриёти, 2007. – 122 б.
3. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Т.: Истеъдод, 2008.-180 б.
4. Ишмухамедов Р.Ж, Абдуқодиров А., Пардаев А. Тарбияда инновацион технологиялар (таълим муассасалари ўқитувчилари, тарбиячилари, гуруҳ раҳбарлари учун амалий тавсиялар).– Т.: Истеъдод, 2010.-140 б.
5. Коджаспирова Г.М. Педагогика в схемах, таблицах и опорных конспектах./ М.:Айрис-пресс, 2006.
6. Колеченко А.Е. Энциклопедия педагогических технологий: Пособие для преподавателей. – СПб.: КАРО, 2002 г.
7. Питюков В.Ю. Основы педагогической технологии.- М.: «Гном-Пресс», 1999 г.
8. Селевко Г.К., Современные образовательные технологии.- М.: «Народное образование», 1998 г.
9. Таълимда янги педагогик технологиялар: муаммолар, ечимлар. Илмий-амалий конференция материаллари.- Т.: Ўз ПФИТИ, 1999 й.
10. Толипов Ў.Қ., Усмонбоева М. Педагогик технологияларнинг татбиқий асослари (ўқув қўлланма).-Т.: «Фан» нашриёти, 2006 й.
11. Толипова Ж.О. Педагогик технологиялар-дўстона муҳит яратиш омили. -Т.: ЮНИСЕФ, 2005 й.
12. Б.Л. Фарберман. “Прогрессивные педагогические технологии” - Т. 1999.
13. Г.К. Селевко. “Современные образовательные технологии”. Учебное пособие - М.: Народное образование, 1998.
14. В.П. Беспалько. “Слагаемые педагогические технологии”. - М. Педагогика 1989
15. В.П. Беспалько “Педагогика и прогрессивные технологии” - М. 1995.

Тавсия этиладиган интернет ресурслари:

1. 1. <http://www.istedod.uz> - “Истеъдод” жамғармаси сайти.
2. <http://www.edunet.uz> - мактаблар, ўқувчи ва ўқитувчилар сайти.
3. <http://www.scholar.urc.ac.ru/courses/telecom> – мактабда телекоммуникацияни ўқитиш услубияти.

2- мавзунинг технологик харитаси ва маъруза матни

Фан: Илғор педагогик технологиялар. **Аудитория:** Директорлар гуруҳи

Мавзу: **Интерфаол таълим, унинг шакллари ва иштирокчилари.** (3-блок, XII-қисм, 2-мавзу)

Калит сўзлар: *интерактив, фаол методлар, интерфаол методлар, таълим муҳити, Блум таксономияси, модератор, тренер, фасилитатор, ментор, коуч, эксперт, технолог, ассистент.*

Соатлар сони: 2 соат

Маъруза матнини ишлаб чиқувчи: Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна

Маъруза матнини ишланган санаси: 26.05.2010

Иш жойи: А.Авлоний номидаги ХТХҚТМОМИ, “Умумтаълим фанлари ва педагогик технологиялар” кафедраси

Мавзунинг қисқача таърифи (Давлат талабларига мувофиқ)

Таълим ва тарбия жараёнида интерфаол методларнинг ўрни ва имкониятлари. Интерфаол методларни қўллашнинг дарс самарадорлигини оширишдаги ўрни. Интерфаол таълимнинг асосий мезонлари. Жамоа бўлиб ишлаш учун топшириқлар бериш, ёзма ишлар бажариш ва бошқа методларнинг таълим-тарбиявий аҳамияти.

Интерфаол методларни машғулот мақсадига мувофиқ танлаш. Интерфаол машғулот турлари ва уларни танлаш, тайёргарлик кўриш жараёни, машғулотда вақтдан унумли фойдаланиш, воситаларни танлаш, тайёрлаш, машғулот ўтказувчилар ва уларнинг вазифалари. Интерфаол методлар билан анъанавий таълим усуллари орасидаги ўзаро фарқлар, қиёсий афзалликлар ва камчиликлар. Машғулотларда ўқув фанининг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда интерфаол ёки бошқа методларни тўғри танлаш. Интерфаол методларнинг конструктивизм назарияси билан боғлиқлиги. Интерфаол таълим ва тарбия жараёни иштирокчилари. Интерфаол методларнинг педагогик ва психологик хусусиятлари. Интерфаол машғулот самарадорлигини белгилашнинг педагогик-психологик асослари

Ўқув жараёнини амалга ошириш технологияси

Метод: Оғзаки баён қилиш, слайдлар асосидаги кичик маъруза, кичик гуруҳларда ишлаш, такдимот

Форма: савол-жавоб, индивидуал ишлаш, кичик гуруҳларда ишлаш, жамоа билан катта гуруҳда ишлаш.

Воситалар (техник ва дидактик): *тарқатма материал, 4 та ватман коғоз, маъруза асосида тайёрланган презентация слайдлари, маркерлар, скоч, доска, компьютер, проектр.*

Назорат: Оғзаки назорат, ўз-ўзини назорат қилиш, савол-жавоб,

Баҳолаш: Рағбатлантириш, гуруҳлар ишини баҳолаш.

Дарс /маъруза/нинг мақсад ва вазифалари:

Мақсадлар:

Таълимий:

Интерфаол таълим методлари, уларнинг таснифи, қўлланилишига оид назарий билимлар билан таништириш.

Тарбиявий:

Интерфаол таълим, унинг иштирокчиларини рағбатлантириш, қўллаб-қувватлаш, интерфаол таълим муҳитини ташкил этишга ўргатиш.

Ривожлантирувчи:

Интерфаол дарсларнинг самарадорлигини баҳолаш, ташкил этиш ва рағбатлантиришни қўллаб-қувватлашга ўргатиш

Вазифалар: (мақсадга мос равишда вазифаларни тингловчи учун топшириқ ёки савол шаклида ифодаланг)

Фаол ва интерфаол таълимнинг фарқи нимада? Анъанавий методлар билан интерфаол методларни таққосланг. Фарқларини аниқланг.

Тарбиявий савол: Интерфаол таълим муҳити қандай талабларга жавоб бериши керак? Интерфаол таълим методларини санаб беринг.

Ривожлантирувчи савол: Ўзингиз раҳбарлик қилаётган таълим муассасасида интерфаол таълим муҳитини ярата оласизми?

Кутилаётган натижалар:

Дарс/маъруза/ якунида тингловчи билади (Билим):

Интерфаол машғулот самарадорлиги омиллари, анъанавий ҳамда интерфаол дарс орасидаги айрим фарқлар, Интерфаол методларнинг таснифларини билиб оладилар.

Қайси саволлар берилади:

Фасилитатор, Тренер, модератор, ментор, коуч, эксперт, технолог, ассистент сўзларини тушунтириб беринг.

Дарс/маъруза/ якунида тингловчи тушунади (Кўникма):

Интерфаол таълим ва тарбия жараёни иштирокчилари, интерфаол таълим муҳитини ташкил этиш кўникмаларига эга бўладилар.

Қайси саволлар берилади: Дарс самарадорлигига таъсир кўрсатувчи омилларни сананг.

Блум таксономиясини тушунтириб беринг. Шу асосда дарс учун қўлланилиши мумкин бўлган саволларни шакллантиринг.

Дарс/маъруза/ якунида тингловчи бажара олади (Малака):

Интерфаол таълимда дарс жараёнини лойиҳалаш малакалари шаклланади

Қандай топшириқлар берилади:

Интерфаол методлар қўлланган дарс ишланмаси яратинг.

Дарс жараёни ва унинг босқичлари:

Ишнинг номи

Бажариладиган иш мазмуни

Метод

Вақт

1-босқич: Ташкилий қисм.	1. Давоматни аниқлаш ва тингловчиларни 4 та гуруҳга бўлиш	Санаш ёрдамида	2 мин
2-босқич: Рефлексия.	1-мавзуни асосий тушунчаларини эслаш.	Гуруҳлар ичида муҳокама.	5 мин
3-босқич: Янги мавзунинг баёни	1. Гуруҳлар берилган матнни ўрганиб асосий ўринларини ажратиб оладилар ва гуруҳнинг тақдимотини тайёрлайди. 2. Гуруҳларнинг тақдимоти (ҳар гуруҳга 3 мин). 3. Ўқитувчининг “Интерфаол методларнинг таснифлари” бўйича маълумотлари	Кичик гуруҳда ишлаш Тақдимот Слайд ёрдамидаги кичик маъруза	10 мин 15 мин 15 мин
4-босқич: Мустаҳкамлаш	1. Гуруҳларда битта метод бўйича маълум бир мавзуни танлаб, дарс ишланмаси тайёрлаши 2. Ишланмаларнинг муҳокамаси	1. Гуруҳ иши 2. Тақдимот	15 мин 10 мин
5-босқич: Баҳолаш. Дарс якуни	1. Гуруҳлар ишини хулосалари 2. Мавзу бўйича савол –жавоб ўтказиш	Гуруҳни баҳолаш	1 мин 6 мин
6-босқич: Мустақил бажариш учун топшириқлар (уйга вазифа)	4-дарсда тақдимот учун дарс ишланмаларини тайёрлаш	3 та гуруҳга бўлинган ҳолда	1 мин

Дарс/маъруза/нинг бориши:

1-босқич. Ўқитувчи дарсни бошланишида тингловчиларни 1,2,3,4 рақамлари ёрдамида санаш орқали гуруҳларга бўлади.

2-босқич: “Педагогик технология таърифи, унинг турлари ва методикадан фарқи” мавзусининг асосий тушунчаларини ва калит сўзларини эслаш ва кичик гуруҳда муҳокама қилиш. Бунда ҳамма гуруҳ эслаган тушунчаларини ва ғояларни қоғозларга ёзади ва гуруҳ ичида муҳокама қилади.

3-босқич: 1-иш: Кичик гуруҳларда янги мавзуни ўрганиш. Бунда ўқитувчи янги мавзуни олдиндан 4 кичик мавзуга ажратиб чиқади ва ҳар бир гуруҳ битта кичик

мавзуни берилган матн асосида ўрганиб чикиб, ватман қоғозида бошқа гуруҳларга тушунтириб бериш учун тайёргарлик кўради ва гуруҳ ичидан битта тақдимотчи тайёрлайди. Тақдимотчининг вазифаси ўз материални мантиқан изчилликда, равон нутқ билан барча тушунтиришдан иборат. Гуруҳларнинг опшириқлари қуйидагича:

1-гуруҳ: Интерфаол машғулот самарадорлиги омиллари (матн илова қилинди)

2-гуруҳ: Анъанавий ҳамда интерфаол дарс орасидаги айрим фарқлар. (матн илова қилинди)

3-гуруҳ: Интерфаол таълим ва тарбия жараёни иштирокчилари. (матн илова қилинди)

4-гуруҳ: Интерфаол таълимда дарс жараёнини лойиҳалаш. (матн илова қилинди)

2-иш: гуруҳларларнинг чиқишлари.(ҳар бир тақдимотчига 4 мин)

3-иш: Ўқитувчининг “Интерфаол методларнинг таснифлари” бўйича маълумотлари. Кичик маъруза слайдлар асосида (слайд ва маъруза илова қилинди)

4-босқич: 1-иши: Гуруҳларда битта метод бўйича маълум бир мавзуни танлаб, дарс ишланмаси тайёрлаши

2-иш: Ишланмаларнинг муҳокамаси.

5-босқич: Мавзу бўйича савол-жавоб ўтказиш.

Саволларнинг намуналари:

1. Интерфаол таълим жараёни деганда нимани тушунасиз?
2. Интрефаол стратегиялар деганда нима тушунасиз? Фикрларингизни мисоллар билан ифодаланг?
3. Интерфаол ўқитиш муҳити нима?
4. Қайси интерфаол ўқитиш методларини биласиз? Таснифини келтиринг?
5. “Бумеранг” технологияси қайси босқичлардан ташкил топган?
6. “Инсерт” усули ҳақида нима биласиз?

6-босқич: Мустақил бажариш учун топшириқлар (уйга вазифа): Ҳар бир тингловчи мавзу бўйича қуйидаги жадвални тўлдиради:

2-мавзу: Интерфаол таълим, унинг шакллари ва иштирокчилари (маъруза иловалари)

Режа:

1. Интерфаол машғулот самарадорлиги омиллари
2. Анъанавий ҳамда интерфаол дарс орасидаги айрим фарқлар
3. Интерфаол таълим ва тарбия жараёни иштирокчилари
4. Интерфаол таълимда дарс жараёнини лойиҳалаш
5. Интерфаол методларнинг таснифлари

Интерфаол метод – таълим жараёнида ўқувчилар ҳамда ўқитувчи ўртасидаги фаолликни ошириш орқали ўқувчиларнинг билимларни ўзлаштиришини фаоллаштириш, шахсий сифатларини ривожлантиришга хизмат қилади.

“Интерактив” (интерфаол)-инглизча сўз бўлиб,

“interact”- “inter”-бу ўзаро,

“act”-бу “ҳаракат қилмоқ” маъносини англатади.

Умумлатирганда эса “Интерактив” (интерфаол) –“ўзаро ҳаракат қилмоқ” маъносини англатади.

Интерфаол таълим бу:

▲ Стратегия ва методология;

▲ доимий мулоқотга асосланган методлар тизими;

▲ биргаликдаги ўқиш ва фаол иштирок этишдир.

Интерфаол таълимнинг асосий мезонлари: норасмий баҳс-мунозаралар ўтказиш, ўқув материални эркин баён этиш ва ифодалаш имконияти, маърузалар сони камлиги, лекин семинарлар сони кўплиги, ўқувчилар ташаббус кўрсатишларига имкониятлар яратилиши, кичик гуруҳ, катта гуруҳ, синф жамоаси бўлиб ишлаш учун топшириқлар бериш, ёзма ишлар бажариш ва бошқа методлардан иборат бўлиб, улар таълим-тарбиявий ишлар самарадорлигини оширишда ўзига хос аҳамиятга эга.

1. Интерфаол машғулот самарадорлиги омиллари (1-гуруҳ учун матн)

Ҳозирда таълим методларини такомиллаштириш соҳасидаги асосий йўналишлардан бири интерфаол таълим ва тарбия усулларини жорий қилишдан иборат. Интерфаол усулларни қўллаш натижасида ўқувчиларнинг мустақил фикрлаш, таҳлил қилиш, хулосалар чиқариш, ўз фикрини баён қилиш, уни асослаган ҳолда ҳимоя қила билиш, соғлом мулоқот, мунозара, баҳс олиб бориш кўникмалари шаклланиб, ривожланиб боради.

Бу масалада америкалик психолог ва педагог Б.Блум билиш ва эмоционал соҳалардаги педагогик мақсадларнинг таксономиясини яратган. Уни **Блум таксономияси** деб номланади. (Таксономия-борлиқнинг мураккаб тузилган соҳаларини таснифлаш ва системалаштириш назарияси). Унга кўра тафаккурнинг ривожланиши **билиш, тушуниш, қўллаш, таҳлил, умумлаштириш, баҳолаш** даражаларида бўлади. Булар қуйидаги белгилар ҳамда ҳар бир даражага мувофиқ феъллар намуналари билан ҳам ифодаланади, жумладан:

Билиш-дастлабки тафаккур даражаси бўлиб, бунда ўқувчи атамаларни айта олади, аниқ қоидалар, тушунчалар, фактлар ва шу кабиларни билади. Бу тафаккур даражасига мувофиқ феъллар намуналари: қайтара билиш, мустаҳкамлай олиш, ахборотни эткази олиш, айтиб бера олиш, ёзиш, ифодалай олиш, фарқлаш, таний олиш, гапириб бериш, такрорлаш.

Тушуниш даражасидаги тафаккурга эга бўлганда эса, ўқувчи фактлар, қоидалар, схема, жадвалларни тушунади. Мавжуд маълумотлар асосида келгуси оқибатларни тахминий тафсифлай олади. Бу тафаккур даражасига мувофиқ феъллар намуналари: асослаш, алмаштириш, яққоллаштириш, белгилаш, тушунтириш, таржима қилиш, қайта тузиш, ёритиб бериш, шарҳлаш, ойдинлаштириш.

Қўллаш даражасидаги тафаккурда ўқувчи олган билимларидан фақат анъанавий эмас, ноънанавий ҳолатларда ҳам фойдалана олади ва уларни тўғри

қўллайди. Бу тафаккур даражасига мувофиқ феъллар намуналари: жорий қилиш, ҳисоблаб чиқиш, намойиш қилиш, фойдаланиш, ўргатиш, аниқлаш, амалга ошириш, ҳисоб-китоб қилиш, татбиқ қилиш, ҳал этиш.

Таҳлил даражасидаги тафаккурда ўқувчи яхлитнинг қисмларини ва улар ўртасидаги ўзаро боғлиқликларни ажрата олади, фикрлаш мантикидаги хатоларни кўради, фактлар ва оқибатлар орасидаги фарқларни ажратади, маълумотларнинг аҳамиятини баҳолайди. Бу тафаккур даражасига мувофиқ феъллар намуналари: келтириб чиқариш, ажратиш, табақалаштириш, таснифлаш, тахмин қилиш, башорат қилиш, ёйиш, тақсимлаш, текшириш, гуруҳлаш.

Умумлаштириш даражасидаги тафаккурда ўқувчи ижодий иш бажаради, бирор тажриба ўтказиш режасини тузади, бирнечта соҳалардаги билимлардан фойдаланади. Маълумотни янгилик яратиш учун ижодий қайта ишлайди. Бу тафаккур даражасига мувофиқ феъллар намуналари: янгилик яратиш, умумлаштириш, бирлаштириш, режалаштириш, ишлаб чиқиш, тизимлаштириш, комбинастиялаштириш, яратиш, тузиш, лойиҳалаш.

Баҳолаш даражасидаги тафаккурда ўқувчи мезонларни ажрата олади, уларга риоя қила олади, мезонларнинг хилма-хиллигини кўради, хулосаларнинг мавжуд маълумотларга мослигини баҳолайди, фактлар ва баҳоловчи фикрлар орасидаги фарқларни ажратади. Бу тафаккур даражасига мувофиқ феъллар намуналари: ташхислаш, исботлаш, ўлчаш, назорат қилиш, асослаш, маъқуллаш, баҳолаш, текшириш, солиштириш, қиёслаш.

2. Анъанавий ҳамда интерфаол дарс орасидаги айрим фарқлар (2-гуруҳ учун матн)

№	Асосий тушунчалар	Анъанавий дарс	Интерфаол дарс
1	Қўлланиш даражаси	Барча мавзулар бўйича улар учун қулай бўлган дарс турлари шаклида қўлланилади.	Айрим мавзулар бўйича интерфаол дарснинг қулай бўлган турлари шаклида қўлланилади. Бошқа мавзулар учун анъанавий дарс қўлланилади
2	Дарс мақсади	Дарс билим, кўникма, малакаларни шакллантириш, мустаҳкамлаш.	Дарс мавзуси бўйича мустақил фикрлаш, хулосага келиш, уларни баён қилиш, ҳимоялашга ўргатиш.
3	Ўқитувчининг вазифалари ва иш усуллари	Янги мавзунини тушунтириш, мустаҳкамлаш, назорат, топшириқлар бериш.	Ўқувчиларнинг мустақил ишлашларини ва тақдиротларини ташкил қилиш, бошқариш, назорат, якуний хулосаларни асослаб бериш.
4	Дарсга тайёргарликка талаблар	Дарс режаси, конспект ва дидактик воситаларни тайёрлаш.	Интерфаол дарс ишланмаси, мустақил ишлар учун топшириқлар, тарқатма материаллар, бошқа зарур воситаларни тайёрлаш.
5	Ўқувчилар тайёргарлигига талаблар	Олдинги дарс бўйича вазифаларни бажариб келиш.	Янги дарс мавзуси бўйича асосий тушунчаларни ва дастлабки маълумотларни билиш.
6	Ўқувчининг вазифалари ва иш усуллари	Ўқитувчини тинглаш ва ўзлаштириш, берилган топшириқларни бажариш.	Ўқитувчи берган топшириқларни бажариш бўйича мустақил фикрлаш, ўз фикр, хулосаларини бошқаларга

			солиштириш ва якуний хулосага келиш
7	Вақт тақсимоти	Дарс вақтининг кўп қисми ўқитувчининг янги мавзуни тушунтириши, таҳлил қилиши, топшириқларни тушунтириши, ўзлаштиришни назорат қилишига сарфланади.	Дарс вақтининг кўп қисми ўқувчиларнинг мустақил топшириқларни бажариши, фикр алмашиши, мушоҳада қилиши, ўз хулосаларини баён қилиши ва ҳимоялашига сарфланади.
8	Дарснинг модул ва алгоритми	Дарснинг модул ва алгоритмларидан ҳар бир ўқитувчи ўзи қўллаётган методга мувофиқ фойдаланади.	Ҳар бир дарс олдиндан тайёрланган модуллар ва алгоритмларга, лойиҳаларга мувофиқ ўтказилади.
9	Ўқувчиларнинг фаоллик даражаси	Ўқитувчи ҳар томонлама фаол, ўқувчилар диққатни жамлаш, тушуниш, фикрлаш, топшириқларни бажариш бўйича фаол.	Ўқитувчи ҳам, ўқувчилар ҳам ҳар томонлама фаол. шакллари: ўқитувчи-ўқувчи; ўқувчи-ўқувчи; ўқувчи-кичик гуруҳ; кичик гуруҳ-кичик гуруҳ; ўқувчи-ўқитувчи; кичик гуруҳ-ўқитувчи; гуруҳ-ўқитувчи.
11	Кутиладиган натижа	Мавзу бўйича ўқувчиларнинг билим, кўникма, малакаларни ўзлаштиришлари.	Мавзу бўйича ўқувчиларнинг ўз фикр, хулосаларини шакллантириш, уларни мустақил билим олишга ўргатиш.

Интерфаол машғулотнинг ушбу жадвалда кўрсатилган айрим жиҳатларини таҳлил қилиш асосида қуйидаги хулосаларга келиш мумкин:

1. Ўқув режадаги фанларни ўқитишда қайси мавзулар бўйича интерфаол дарслар ташкил қилиш мақсадга мувофиқлигини ҳисобга олиш зарур. Бунда бир мавзу бўйича машғулотнинг мақсадига тўлиқ эришишни таъминлайдиган интерфаол ёки анъанавий машғулот турларидан фойдаланиш кўзда тутилади.

2. Интерфаол машғулотнинг самарали бўлиши учун ўқувчилар янги машғулотдан олдин унинг мавзуси бўйича асосий тушунчаларни ва дастлабки маълумотларни билишларини таъминлаш зарур.

3. Интерфаол машғулотда ўқувчиларнинг мустақил ишлашлари учун анъанавий машғулотга нисбатан кўп вақт сарфланишини ҳисобга олиш зарур.

Интерфаол таълим усули – ҳар бир ўқитувчи томонидан мавжуд воситалар ва ўз имкониятлари даражасида амалга оширилади.

Интерфаол машғулотларни амалда қўллаш бўйича айрим тажрибаларни ўрганиш асосида бу машғулотларнинг сифат ва самарадорлигини оширишга таъсир этувчи омилларни кўрсатишимиз мумкин. Уларни шартли равишда ташкилий-педагогик, илмий–методик ҳамда ўқитувчига, ўқувчиларга, таълим воситаларига боғлиқ омиллар деб аташ мумкин. Улар ўз моҳиятига кўра ижобий ёки салбий таъсир кўрсатишини назарда тутишимиз лозим.

Ташкилий-педагогик омилларга қуйидагилар киради:

- 1 Ўқитувчилардан интерфаол машғулотлар олиб борувчи тренерлар гуруҳини тайёрлаш;
- 2 Ўқитувчиларга интерфаол усулларни ўргатишни ташкил қилиш;

- 3 Ўқув хонасида интерфаол машғулот учун зарур шароитларни яратиш;
- 4 Маърузачининг ҳамда иштирокчиларнинг иш жойи қулай бўлишини таъминлаш;
- 5 Санитария-гигиена меъёрлари бузилишининг олдини олиш;
- 6 Хавфсизлик қоидаларига риоя қилишни таъминлаш;
- 7 Давоматни ва интизомни сақлаш;
- 8 Назорат олиб боришни ташкил қилиш ва бошқалар.

Илмий-методик омилларга қуйидагилар киради:

- 1 Дтс талабларининг бажарилишини ҳамда дарсдан кўзда тутилган мақсадга тўлиқ эришишни таъминлаш учун мақсадга мувофиқ бўлган интерфаол усулларни тўғри танлаш;
- 2 Интерфаол машғулот ишланмасини сифатли тайёрлаш;
- 3 Интерфаол машғулотнинг ҳар бир элементи ўрганилаётган мавзу билан боғлиқ бўлишини таъминлаш;
- 4 Машғулотлар мавзуси ва мазмунини сўнгги илмий-назарий маълумотлар асосида белгилаш;
- 5 Ўқувчиларнинг тайёргарлик даражасини олдиндан аниқлаш ва шунга мос даражадаги интерфаол машғулотларни ўтказиш;
- 6 Интерфаол машғулот учун етарлича вақт ажрата билиш ва бошқалар.

3. Интерфаол таълим ва тарбия жараёни иштирокчилари (3-гуруҳ учун матн)

Интерфаол машғулотлар ўзига хос ташкилий тузилишга эга бўлиб, уни ташкил қилиш ва олиб бориш бўйича фаолият турлари алоҳида ажратилган ва ҳар бири бўйича алоҳида вазифалар белгиланган. Бунда бир машғулот жараёнида машғулотни олиб боровчи бир вақтда ушбу вазифаларни бажариши кўзда тутилади. Шу билан бирга бир машғулотни икки ёки уч педагог ёки ёрдамчилар биргаликда олиб бориши ҳам қўлланилади. Улар бажарадиган вазифаларига кўра қуйидагича номланадилар:

1. **Модератор** – таълим мазмунини яратувчи, модулларини ишлаб чиқувчи.
1. **Тренер**–ўқувчиларнинг кўникмаларини ривожлантирувчи машқлар ўтказувчи махсус тайёргарликдан ўтган мутахассис.
2. **Тютор**–масофадан ўқитиш дастурларини яратувчиси ва бажарилишини таъминловчи.
3. **Фасилитатор**–дарсда кўмакчи, йўналтирувчи, жараёнга жавоб бермайди, хулоса чиқармайди.
4. **Ментор**–устоз, ўргатувчи (якка ва гуруҳли тартибда).
5. **Коуч**–таълим оловчиларнинг тўлиқ ўзлаштиришлари учун ёрдам кўрсатувчи репетитор, инструктор, тренер. Амалиёт давомида амалий машғулотни олиб боради, иш жараёнини назорат қилувчи, кузатувчи. (Коучинг-имтиҳонларга ёки спорт бўйича тайёргарлик кўриш).
6. **Консултант**–маслаҳат берувчи, тушунтирувчи, қўшимча маълумот берувчи.
7. **Лектор**–назарий маълумотлар билан таништирувчи.
8. **Эксперт** – кузатиш, таҳлил, текшириш, хулоса, тавсия, таклиф, мулоҳаза билдириш.
9. **Инноватор**–янгиликларни таълим мазмуни ва машғулотлар жараёнига жорий қилувчи.
10. **Менежер**–ташкилий–педагогик ва иқтисодий масалаларни ҳал этувчи.

11. **Спектер**–кузатиш, таҳлил қилиш ва хулосаларни баён қилиш.
12. **Ассистент**–машғулот учун тайёрланган воситаларни амалда қўллашга тайёрлаш, машғулот иштирокчиларига ёрдам кўрсатиб туриш.
13. **Секретар**–зарур маълумотларни ёзиб бориш, тегишли хужжатларни расмийлаштириш, ўрнатилган тартибда сақлаш.
14. **Технолог**–педагогик технология мутахассиси. Замонавий педагогик технологиялар асосидаги дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишни таъминлаш билан боғлиқ масалаларни ҳал этиб боради.
15. **Методист**–таълим-тарбия методлари бўйича мутахассис. Дастурларни ишлаб чиқишда ва амалга ошириш жараёнида методик масалаларни ҳал этиб боради.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, интерфаол таълим бир вақтда бир нечта масалани ҳал этиш имкониятини беради. Булардан асосийси-ўқувчиларнинг мулоқот олиб бориш бўйича кўникма ва малакаларини ривожлантиради, ўқувчилар орасида эмоционал алоқалар ўрнатилишига ёрдам беради, уларни жамоа таркибида ишлашга, ўз ўртоқларининг фикрини тинглашга ўргатиш орқали тарбиявий вазифаларнинг бажарилишини таъминлайди.

4. Интерфаол таълимда дарс жараёнини лойиҳалаш

(4-гуруҳ учун матн)

Дарс жараёнини лойиҳалашда ўқитиш методларини тўғри танлаш, яъни методларни дарснинг вазифалари ва мазмунига мослиги, ўқитувчи ва ўқувчиларнинг имкониятларига мувофиқ бўлиши талаб этилади.

Ўқитувчи дарснинг лойиҳасини ишлаб чиқишда қуйидаги топшириқларни кетма-кет бир бутунликда амалга ошириши керак.

1-босқич: Ўқитувчи дастур, дарслик, методик қўлланма ва синф ўқувчиларининг умумий тавсифи билан танишиб чиқиши лозим.

2-босқич: Дарснинг асосий вазифалари мажмуасини: ўқитиш, таълимий мақсад, тарбиявий мақсад ва ривожлантирувчи мақсадларни ва вазифаларини белгилаш.

3-босқич: Дарснинг асосий босқичларини тўғри, аниқ ва изчилликда жойлаштириш.

4-босқич: Дарснинг ҳар бир босқичи мазмунидаги асосий ўринли ажратиб олиш.

5-босқич: Дарснинг ҳар бир қисми учун ўқитиш методларини, воситаларини, технологияларни танлаш.

6-босқич: Дарснинг ҳар бир қисми учун ўқитишнинг етакчи; умумсинфий, кичик гуруҳ ва индивидуал шаклини танлаб олиш.

7-босқич: Бўш ўзлаштирувчи ва тайёргарлиги кучли бўлган ўқувчилар учун тафовутланган машқ ва вазифаларни танлаш.

8-босқич: Тегишли синф ўқувчилари учун вақт меъёрларига мувофиқ уй вазифасининг мақбул ҳажмини танлаш.

Интерфаол таълим жараёнида кичик гуруҳларда ишлаш

Муаммоли таълим жараёнида кичик гуруҳлар ишини ташкил этиш учун ўқитувчи қуйидагиларни яхши тушуниб олиши лозим:

1. Ўқувчининг индивидуал ҳаракатлари билан жамоа бўлиб ишлагандаги ҳаракатлари нимаси билан фарқланади?
2. Кичик гуруҳларнинг биргаликдаги ишидан қандай натижаларни кутиш мумкин?
3. Гуруҳнинг ҳамфикрлилар жамоасига айланиши учун нималар қилиш керак?

4. Кичик гуруҳ ва унинг таркибига кирувчи ўқувчининг ишини қандай баҳолаш керак?

Гуруҳлар билан ишлаш бўйича айрим маслаҳатлар

1. Ҳамкорлик гуруҳлари кам сонли бўлиши керак. Гуруҳ қанчалик кичик бўлса шунчалик ҳар бир ўқувчи масъулиятлироқ бўлади.

2. Ҳар бир гуруҳ аъзосининг билимини индивидуал тартибда текшириш лозим.

3. Даврий тартибда танлаб (оралатиб) оғзаки сўровлар ўтказиш фойдали, бундай пайтда ўқувчилар гуруҳ аъзолари ёки бутун синф олдида гуруҳ иши ҳақида гапириб берадилар.

4. Барча гуруҳлар ишини кузатиб бориш ва гуруҳ аъзосининг умумий меҳнатда иштирок этган ҳамма ҳолатларини қайд этиш керак.

5. Ҳар бир гуруҳда «назоратчи» бўлиши керак, у ҳар бир гуруҳдошидан нима учун гуруҳ берилган саволга бошқача эмас, айнан шундай жавоб берганлигини тушунтириб беришни сўраши мумкин.

1. Интерфаол методлар: “Муаммоли вазият” методи

(ўқитувчининг кичик маърузаси)

“Муаммоли вазият” методи таълим олувчиларда муаммоли вазиятларнинг сабабини ва оқибатларини таҳлил қилиш ҳамда уларнинг ечимларини топиш бўйича кўникма ва малакаларни шакллантиришга қаратилган метод.

“Муаммоли вазият” методининг таркибий тузилиши қуйидагича:

Муаммоли вазият тавсифини келтириш

Ўқувчиларни гуруҳларга бўлиш

Гуруҳлар муаммоли вазиятнинг келиб чиқиш сабабларини аниқлаши

Гуруҳларнинг муаммоли вазиятни оқибатлари тўғрисидаги фикрларини жамланиш босқичи

Гуруҳларни муаммоли вазиятни ечимини ишлаб чиқиш босқичи

Тўғри ечимларни танлаш босқичи

“Муаммоли вазият” методи учун танланган муаммонинг мураккаблиги ўқувчиларнинг билим даражаларига мос келиши керак. Ўқувчилар қўйилган муаммонинг ечимини топишга қодир бўлиши керак, чунки муаммони ечимини топа олмаса ўқувчиларнинг қизиқишлари сўниши ва болалар ўзига бўлган ишончини йўқотиши мумкин. Дарс жараёнида ушбу методдан фойдаланганда ўқувчилар мустақил фикр юртишга, муаммонинг сабаб ва оқибатларини таҳлил қилишга, унинг ечимини топишга ўрганадилар.

“Муаммоли вазият” методини қўллаш босқичлари қуйидагилардан иборат:

1. Ўқитувчи мавзу бўйича муаммоли вазиятни танлайди, мақсад ва вазифаларни аниқлайди, муаммони баён қилади.